

Chromatische toonladders

Een chromatische toonladder bestaat uit halve toonsafstanden: waarbij men stijgt met verhogingen en daalt met verlagingen .

Cis	Dis	Fis	Gis	Ais			
C	D	E	F	G	A	B	C
Des	Es	Ges	As	Bes			

Bij deze chromatische toonladders zullen de laddereigen tonen gehandhaafd blijven .

Stel voor: Chromatisch van F

heen   F fis G gis A bes B C cis D dis E F
terug   F E Es D Des C B Bes A As G Ges F

Hele toonstoonladder

Deze bestaat uit hele tonen

Het gevolg is dat deze geen acht tonen ,zoals kleine en grote tertstoonladders,maar uit zeven.

C   D   E   Fis   Gis   Ais   C

Cis   Dis   F   G   A   B   Cis

Intervallen

Een **interval** is de **afstand** tussen twee tonen.

De namen van de intervallen :

Prime
Secunde
Terts
Kwart
Kwint
Sext
septime
Octaaf

Intervallen kunnen zijn : **Rein - Groot - Klein - Overmatig - Verminderd**

Prime
 Kwart
 Kwint
 Octaaf
 kunnen zijn: **Rein - Overmatig - Verminderd**

Secunde
 Terts
 Sext
 Septime
 Kunnen zijn: **Groot - Klein - Overmatig - Verminderd.**

Let op: Altijd de laddereigen tonen van de toonladder gebruiken.

Dus de toonladder van D heeft 2 kruizen fis en cis
 Es heeft 3 mollen bes ,es en as

Een aantal rekenvoorbeelden:

Een reine kwint (r 5) op D
 De toonladder van D = D E Fis G A B Cis D
 De eerste toon is D
 De vijfde toon is A

Een reine kwint op D is dus A

Een groot septime (g 7) op C
 De toonladder van C = C D E F G A B C
 De eerste toon is C
 De zevende toon is B

Een groot septime op C is dus B

Een grote tertstoonladder bestaat uit **hele** en **halve** toonafstanden:

1   1   ½   1   1   1   ½

Nu zijn er bij de hele toonsafstanden nog tonen tussen de noten

voorbeeld   tussen de C en de D zit nog de cis of de des.

Ook deze afstand kun je benoemen.

Dit doen wij door het interval groter of kleiner te maken.

Je blijft dus uitgaan van de basisintervallen van de grote tertstoonladder.

Deze kun je vergroten of verkleinen met een halve toonsafstand

Voorbeeld: **C - G   =   Reine kwint**
                   C - Gis   =   Overmatige kwint

C - G   =   Reine kwint
C - Ges   =   Verminderde kwint

Neem er nota van dat de **Voornaam** van het interval verandert

Reine intervallen die een halve toonsafstand **groter** worden heten dan:

Overmatig

Reine intervallen die een halve toonsafstand **kleiner** worden heten dan:

Verminderd

Grote intervallen die een halve toonsafstand **groter** worden heten dan:

Overmatig

Grote intervallen die een halve toonsafstand **kleiner** worden heten dan:

Klein

Kleine intervallen die een halve toonsafstand **kleiner** worden heten dan:

Verminderd

Voorbeelden:

C	-	D	1e en 2e toon van toonladder C	Grote secunde
C	-	Dis		Overmatige secunde
C	-	Des		Kleine secunde

Bes	-	Es	1e en 4e toon van toonladder Bes	Reine kwart
Bes	-	E		Overmatige kwart
Bes	-	Eses		Verminderde kwart

G	-	E	1e en 6e toon van toonladder G	Grote sext
G	-	Eis		Overmatige sext
G	-	Es		Kleine sext

A	-	Gis	1e en 7e toon van toonladder A	Groot septime
A	-	Gisis		Overmatige septime
A	-	G		Klein septime

C	-	Eses		
C	-	E	1e en 3e toon van toonladder C	Grote terts
C	-	Es		Kleine terts
C	-	Eses		Verminderde terts
C	-	Eis		Overmatige terts

E	-	Ges		
E	-	Gis	1e en 3e toon van toonladder E	Grote terts
E	-	G		Kleine terts
E	-	Ges		Verminderde terts
E	-	Gisis		Overmatige terts

Je kunt intervallen op twee manieren berekenen:

Voorbeeld: 1 Maak een **Overmatige tert** op **D**

2 **G - Bis** wat is dat voor een interval ?

Oplossing : 1 D-groot is : D E Fis G A B Cis D

D = 1e toon

Fis = 3e toon

D - Fis = Grote tert

D - Fisis = is halve toonsafstand groter

dus is

D- Fisis een overmatige tert

Oplossing 2: G -groot is : G A B C D E Fis G

G = 1e toon

B = 3e toon (stamtoon van Bis)

G - Bis = in ieder geval een tert en doordat G- Bis een halve toonsafstand hoger is dan G - B is G - Bis een

Overmatige tert

Drieklanken

Wat is een drieklank?

En drieklank is een samenklank van drie tonen.

Bij een melodie-instrument als de blaasinstrumenten kun je deze alleen gebroken(achter elkaar) spelen.

Een **Grote drieklank** bestaat uit :

Grondtoon	Grote terts	Reine kwint
C	E	G
gr 3	kl 3	

Een **kleine drieklank** bestaat uit:

Grondtoon	Kleine terts	Reine kwint
C	Es	G
kl 3	gr 3	

Een **verminderde drieklank** bestaat uit:

Grondtoon	Kleine terts	Verminderde kwint
C	Es	Ges
kl 3	kl 3	

Een **overmatige drieklank** bestaat uit:

Grondtoon	Grote terts	Overmatige kwint
C	E	Gis
gr 3	gr 3	

Antimetrische figuren

Duool = **2** noten in de tijd van **3** gelijken ,dus vertragend.

Triool = **3** noten in de tijd van **2** gelijken ,dus versnellend.

Kwartool = **4** noten in de tijd van **3** of van **6**,dus vertragend of versnellend.

Kwintool = **5** noten in de tijd van **4** of **6** gelijken ,zie kwartool

Sextool = **6** noten in de tijd van **4** gelijken ,dus versnellend.

Frasering

Onder frasering verstaan we de **indeling van de muziek in zinnen**.Het is de gewoonste zaak van de wereld dat we onze gesproken woorden en geschreven taal verdelen in zinnen. Daarbij onderscheiden wij zowel korte als lange zinnen,waarbij komma's en punten voor de scheiding zorgen. Zouden we deze leestekens volkomen overslaan dan wordt de taal min of meer onbegrijpelijk.

Bij het spelen van muziek moeten we ook terdege rekening houden met de indeling in muzikale zinnen. Anders is ook het klinkend resultaat min of meer onbegrijpelijk. Hoewel de frasering nauw samenhangt met de persoonlijke muzikale smaak,zijn er toch wel enkele regels die in acht genomen kunnen worden:

- 1: Muzikale zinnen bestaan uit **2** of **4** maten
- 2: Maatstrepen zijn geen tekens om te fraseren
- 3: Begint een zin met een opmaat ,beginnen andere zinnen ook met een opmaat. Op deze regel komen uitzonderingen voor.
- 4: Wordt een zin of muzikaal motief direct herhaald(eventueel op een andere toonhoogte) ,dan valt hier tussen een mogelijkheid tot frasering.
- 5: Volg aanwijzingen zoals komma's en streepjes op,maar wees kritisch.
- 6: Luister steeds aandachtig of de muziek " Logisch " klinkt.

Lijst met vreemde woorden

a Capella	=	Koorzang zonder begeleiding
Adagio	=	Langzaam met uitdrukking
ad Libitum	=	Naar eigen inzicht
Allegretto	=	Enigzins levendig
Allegro	=	Levendig
Alt	=	Lage vrouwenstem
Andante	=	Gaande
Andantino	=	Langzamer dan andante
Animato	=	Levendig
a Prima vista	=	Op het eerste gezicht
Assai	=	Zeer
Attacca	=	Zonder pauze verder gaan
Aubade	=	Ochtendmuziek
Bariton	=	Middelhoge mannenstem
Bas	=	Lage mannenstem
Bis	=	Herhalen
Brio	=	Met geestdrift
Cantabile	=	Zangerig
Coda	=	Slot of staartstuk
Con	=	Met
Crescendo	=	Toenemen in toonsterkte
da Capo	=	Herhalen vanaf het begin
dal Segno	=	Herhalen vanaf het teken
Diminuendo	=	Afnemen in toonsterkte
Dissonant	=	Spanningverwekkende samenklank
Duet	=	Werk voor twee stemmen
Etude	=	Oefening
Fermate	=	Rustpunt
Finale	=	Slotgedeelte
Fine	=	Einde
Forte	=	Sterk
Fuoco	=	Vuur
GP (Generale Pauze)	=	Rustpunt voor alle stemmen
Intermezzo	=	Tussenspel
Koraal	=	Kerkelijk lied
Lamentoso	=	Klagend
Largo	=	Breed
Legato	=	Gebonden
Leggiero	=	Licht
Maestoso	=	Groots en verheven
Mezzo forte	=	Matig sterk
Mezzo sopraan	=	Stemsoort tussen sopraan en alt
Moderato	=	Matig snel
Molto	=	Zeer
Non	=	Niet
Pizzicato	=	Getokkeld

Poco	=	Weinig, Beetje
Poco a poco	=	Langzamerhand
Prelude	=	Voorspel
Presto	=	Zeer snel
Rallentando	=	Vertragend
Ritenuito	=	Tegenhouden
Scherzo	=	Vrolijk
Serenade	=	Avondmuziek
Sopraan	=	Hoge vrouwenstem
Staccato	=	Kort van klank
Tacet	=	Zwijgt
Tempo	=	Snelheid
Tenor	=	Hoge mannenstem
Thema	=	Muzikale hoofdgedachte
Troppo	=	Te veel
Vivace	=	Levendig

Lijst met componisten

Voor het C examen moet je een lijst aanleggen met componisten en enkele van door hen gecomponeerde werken:

Maak hiervoor zelf een lijstje door bijv. eens in jou muziekmap te kijken van de vereniging.

<u>Componist</u>	<u>Werk</u>
-------------------------	--------------------

1: _____

2: _____

3: _____

4: _____

5: _____

6: _____

7: _____

8: _____

9: _____

10: _____

Versieringen

Met versieringen bedoelen wij de sierlijke omspeling van de hoofdnoten van een melodie.

Korte voorslag

Korte voorslagen worden meestal heel snel net vóór de tel gespeeld. Belangrijk is om korte voorslagen ook echt kort te spelen. Korte voorslagen hebben in de maat geen notenwaarde.

a. Enkele korte voorslag

b. Dubbele korte voorslag

Pralltriller

De pralltriller bestaat uit drie noten: hoofdnoot – bovenscande – hoofdnoot. De pralltriller begint als regel óp de tel.

Pralltriller teken:

notatie

uitvoering

Mordent

De mordent is het spiegelbeeld van de pralltriller en bestaat uit de volgende drie noten: hoofdnoot – ondersecunde – hoofdnoot.

De mordent begint als regel ook óp de tel.

Mordent teken:

notatie

uitvoering

Dubbelslag (boven de noot)

Deze dubbelslag begint bóven de geschreven noot en bestaat uit vier tonen: bovensecunde – hoofdnoot – ondersecunde – hoofdnoot.

Dubbelslag teken:

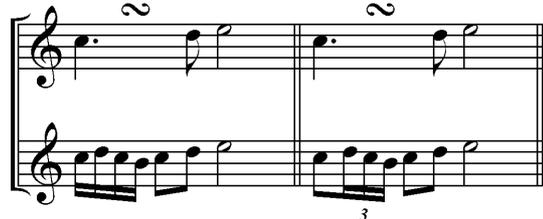
notatie

uitvoering

Dubbelslag (na de gepunteerde noot)

Een dubbelslag ná een gepunteerde noot kan op vele manieren gespeeld worden. Belangrijk is dat het dubbelslagteken alleen betrekking heeft op de gepunteerde noot en dat het ritme van de noten erna onveranderd blijft.

notatie

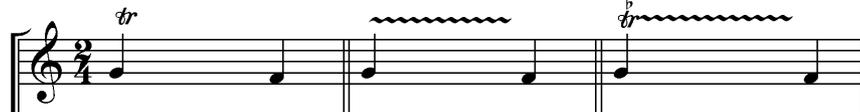
uitvoering

Triller en de naslag

In de huidige tijd is een triller meestal een snelle afwisseling van hoofdnoot en bovensecunde en begint op de hoofdnoot. (NB. In de muziek van vóór 1800 begint de triller op de bovensecunde.)

Trillertekens:

De triller kan door verschillende tekens worden aangegeven. Trillers duren meestal de gehele notenwaarde van de geschreven noot.

notatie

uitvoering

Vaak wordt na de laatste wisseling van de triller, de toon onder de hoofdnoot én de hoofdnoot gespeeld: de

naslag.

notatie

uitvoering

Vragen die op een examen gevraagd zouden kunnen worden.

1: Wat is een chromatische toonladder ?

Schrijf de chromatische toonladder van Es op.

2: Wat is een hele toons toonladder ?

Schrijf een hele toons toonladder op G.

3: Wat verstaat men onder Frasering ?

4: Welke soorten drieklanken ken je ?

5: Noem de opbouw van deze drieklanken.

6: Benoem de volgende drieklanken:

C Es G =

Es G Bes =

G B Dis =

D Fis A =

As C E =

7: Benoem de volgende versieringen en schrijf erachter hoe je deze moet spelen.

- a. _____
- b. _____
- c. _____
- d. _____
- e. _____

8: Noem 5 componisten voor HARFA en enkele van hun werken.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

9: Noem 5 antimetrische figuren en leg uit hoe deze precies in elkaar zitten.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____